

արտանետվող բանաձև գազերում պարունակվող աղտոտող նյութերի արտանետումների սահմանային թույլատրելի մակարդակները (նորմերը)^{*} ըստ ավտոտրանսպորտային միջոցների խմբերի, ենթախմբերի, էկոլոգիական դասի, օգտագործվող վառելիքի տեսակի, ավտոտրանսպորտային միջոցի թողարկման տարեթվի և բանաձև գազերի չեզոքացման համակարգի առկայության:

Շրջանառության մեջ դրվող ավտոտրանսպորտային միջոցները, համաձայն Միացյալ ազգերի կազմակերպության (այսուհետ՝ ՄԱԿ) եվրոպական տնտեսական հանձնաժողովի (այսուհետ՝ ԵՏՀ) № 83 (կախված օգտագործվող վառելիքի տեսակից) և № 49 (կախված շարժիչի տեսակից) կանոնների, բաժանված են 1-6 էկոլոգիական դասերի, ինչը համապատասխանում է եվրո-1-ից մինչև եվրո-6 դասերի պահանջներին: Էկոլոգիական յուրաքանչյուր դասը բնութագրվում է ՄԱԿ ԵՏՀ համապատասխան կանոններով սահմանված արտանետումների մակարդակներով կամ արտանետումների տեխնիկական նորմատիվներով՝ ելնելով ավտոտրանսպորտային միջոցների ենթախմբերից ու շարժիչի տեսակից:

Հավելենք, որ Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի 80-րդ հոդվածի համաձայն մթնոլորտն աղտոտող նյութերի արտանետումը, առանց լիազորված մարմնի թույլտվության՝ առաջացնում է տուգանքի նշանակում քաղաքացիների նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկի չափով, իսկ պաշտոնապար անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հարյուրապատիկի չափով:

Վնասակար արտանետումների չափումների իրականացման և պետությանը հասցված վնասի չափը հաշվարկելու նպատակով տեղեկատվություն է հայցվել ՀՀ ոստիկանության «Ճանապարհային ոստիկանություն» ծառայությունից (այսուհետ՝ ՃՈ): 24.10.2018թ. № 17-6-638գ գրությամբ ստացվել են տվյալներ ՀՀ-ում 30.09.2018թ. դրությամբ հաշվառված [REDACTED]¹ տրանսպորտային միջոցների և [REDACTED]^{*} միավոր տեխնիկական միջոցների (ինքնագնաց գյուղատնտեսական, ճանապարհաշինարարական, արտադրական մեքենաների, գյուղատնտեսական արտադրական, անտառաարտադրական, անտառատնտեսական տրակտորների, սահմանափակ կամ անսահմանափակ օդափոխությամբ վայրերում շահագործվող այլ անիվավոր կամ թրթուրավոր տրանսպորտային միջոցներ) վերաբերյալ, սակայն վերջիններս չեն խմբավորվում ըստ արտադրության տարեթվերի և շարժիչի տեսակի համակարգային հաշվառման բացակայության պատճառով:

ՀՀ-ում տրանսպորտային միջոցները հաշվառված չեն ըստ ՄԱԿ ԵՏՀ միօրինակ կարգադրագրերի

Ավելին, ՀՀ-ում տրանսպորտային միջոցները հաշվառված չեն ըստ ՄԱԿ ԵՏՀ միօրինակ կարգադրագրերի և բացակայում է տեղեկատվություն ավտոտրանսպորտային միջոցների ենթախմբերի, ավտոտրանսպորտային միջոցի առավելագույն զանգվածի, շարժիչի ծնկաձև լիտերի պարման նոմինալ հաճախության, առավելագույն ոլորող մոմենտի, էկոլոգիական դասի և այլնի մասին, ինչը գործնականում կարող է առաջացնել խնդիրներ, քանի որ նման տեղեկատվության առկայությունը, և ՃՈ-ի ու Տեսչական մարմնի համագործակցությունը շարժվելի կոյուրացնեին

^{*} Գաղտնիք համարվող տեղեկատվություն

վերջինիս աշխատանքը, հարկապես երբ նման համագործակցության հնարավորություն նախատեսված է նաև Կառավարության 2005 թվականի դեկտեմբերի 29-ի № 2410-Ն որոշման 4-րդ կետի ա) ենթակետով:

Օրինակ, այսօր, ՀՀ շահագործվում է թվով [REDACTED]* միկրոավտոբուս, որոնց արտադրման ժամկետը 20 տարուց ավել է, և եթե ենթադրենք, որ վերջիններիս սեփականատերերը աղտոտող նյութերի արտանետումների չափումներ չեն իրականացրել, ապա իրենք կենթարկվեն վարչական պատասխանատվության՝ 42,450.0 հազ. դրամի չափով՝ չհաշված վնասի չափը:

Հարկ է նշել, որ մեր հարցմանը ի պատասխան (մտից թիվ ՀՊՄ-1019 02.11.2018թ.) Տեսչական մարմինը իր անգործությունը պատճառաբանել է այն հիմքով, որ բնապահպանության նախարարության «Շրջակա միջավայրի մոնիթորինգի և տեղեկատվության կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից կատարված ուսումնասիրությունների հիման վրա ՀՀ տարածքում ավտոտրանսպորտային միջոցներից արտանետումները չեն գերազանցում թույլատրելի նորմերը (ածխածնի օքսիդ, ազոտի օքսիդ, մուր) և հանդիսանում են որպես ցածր ռիսկայնության օբյեկտներ, հետևաբար ավտոտրանսպորտային միջոցներից արտանետումների մակարդակների, սահմանային թույլատրելի նորմատիվների, պահանջների ու չափման կարգերի պահպանման նկատմամբ ստուգումներ չեն նախատեսվել և իրականացվել:

Սակայն, Տեսչական մարմնի այս մոտեցումը անընդունելի է մի քանի պատճառով՝

«Շրջակա միջավայրի մոնիթորինգի և տեղեկատվության կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից կատարված վերլուծությունը չպետք է տվյալ ոլորտը ռիսկային կամ ոչ ռիսկային գնահատելու հիմք հանդիսանա Տեսչական մարմնի համար

1. Տեսչական մարմինը պարտավոր է ինքնուրույն իրականացնել բնապահպանության և ընդերքի ոլորտներում գործող տնտեսավարող սուբյեկտների ռիսկերի գնահատման աշխատանքները վերահսկողական գործառույթները ուղղել դեպի ավելի ռիսկային ոլորտներ, տնտեսավարող սուբյեկտներ: Նման գործառույթ սահմանված է «Տեսչական մարմինների մասին» ՀՀ օրենքի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետով և Կանոնադրության 12-րդ կետի 8-րդ ենթակետով: Տեսչական մարմինը հատուկ այդ նպատակով նույնիսկ ունի առանձին ստորաբաժանում՝

Ռիսկի գնահատման և վերլուծությունների վարչություն: Իսկ «Շրջակա միջավայրի մոնիթորինգի և տեղեկատվության կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կանոնադրության համաձայն Տեսչական մարմնի համար ռիսկի գնահատում կատարելը սահմանված չէ որպես լիազորություն:

Փաստորեն, «Շրջակա միջավայրի մոնիթորինգի և տեղեկատվության կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից կատարված վերլուծությունը չպետք է տվյալ ոլորտը ռիսկային կամ ոչ ռիսկային գնահատելու հիմք հանդիսանա Տեսչական մարմնի համար:

Ավտոտրանսպորտային միջոցներից մթնոլորտային օդի աղտոտումը և ռիսկայնության չափը չի կարելի հաշվարկել միայն ածխածնի օքսիդի, ազոտի օքսիդի և մուրի քանակով և անպայման պետք է հաշվարկել այդ նպատակով սահմանված բանաձևերով

2. «Շրջակա միջավայրի մոնիթորինգի և տեղեկատվության կենտրոն» ՊՈԱԿ-ը կատարված ուսումնասիրությունների համաձայն ՀՀ տարածքում ավտոտրանսպորտային միջոցներից արտանետումները չեն գերազանցում թույլատրելի նորմերը (ածխածնի օքսիդ, ազոտի օքսիդ, մուր), սակայն հարկ է նշել, որ և՛ ՀՀ կառավարության 2006 թվականի հունիսի 22-ի № 965-Ն որոշման և՛ ՀՀ կառավարության 2017 թվականի հուլիսի 20-ի № 860-Ն որոշման համաձայն ավտոտրանսպորտային միջոցներից վնասակար

արտանետումներ են հանդիսանում շարժիչից արտանետվող բանաձ գազերում պարունակվող աղտոտող նյութերը, որոնք լինում են՝

ա. գազերի ձևով՝ ածխածնի օքսիդ (CO), ածխաջրածիններ (CmH_N), ազոտի օքսիդներ (N_xO_x, արտահայտված երկօքսիդի (ն) հաշվարկով կամ համարժեք): Կախված վառելիքի տեսակից՝ ածխաջրածինների m և N_x գործակիցներն ընդունում են՝

CH_{1,85}՝ բենզինի համար (m = 1, N_x = 1,85)

CH_{1,86}՝ դիզելային վառելիքի համար (m = 1, N_x = 1,86)

CH_{2,525}՝ հեղուկացված նավթային գազի համար (m = 1, N_x = 2,525)

CH₄՝ բնական գազի համար (m = 1, N_x = 4),

բ. տեսանելի աղտոտող նյութերի ձևով՝ դիսպերս մասնիկներ, որոնք արտազատվում են սեղմումից առաջացած ինքնաբռնկումով աշխատող շարժիչների աշխատանքի հետևանքով:

Ավելին, ՀՀ կառավարության 2017 թվականի հուլիսի 20-ի № 860-Ն որոշման համաձայն, վնասակար արտանետումների սահմանային թույլատրելի մակարդակները պետք է հաշվարկվեն հատուկ բանաձևերով, հիմք ընդունելով սահմանված արտանետումների մակարդակները կամ արտանետումների տեխնիկական նորմատիվները՝ ելնելով

ավտոտրանսպորտային միջոցների ենթախմբերից ու շարժիչի տեսակից: Փաստորեն, ավտոտրանսպորտային միջոցներից մթնոլորտային օդի աղտոտումը և ռիսկայնության չափը չի կարելի հաշվարկել միայն ածխածնի օքսիդի, ազոտի օքսիդի և մուրի քանակով և անպայման պետք է հաշվարկել այդ նպատակով սահմանված բանաձևերով:

3. «ՀՀ-ում ստուգումների կազմակերպման և անցկացման մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ հոդվածի 1.1 կետի համաձայն բոլոր ստուգումները, անցկացվում

Ստուգաթերթերով հաստատված են եղել վերահսկողության հարցեր, որոնք վերաբերել են ավտոտրանսպորտային միջոցներից արտանետումներին, սակայն Տեսչական մարմինը այդ մասով ոչ մի գործողություն չի արել